

EDUARDO
LALO

SIMONA

NAGRADA "ROMULO GALJEGOS" ZA 2013.

Izdavačka kuća ARTO / Edicija ANIMACIJA

Podgorica 2016.

Naslov izvornika: Eduardo Lalo, *Simone*, Corregidor,
Buenos Aires, 2012.

SIMONA

EDUARDO LALO

Prevela sa španskog
Bojana Kovačević Petrović

Za Grisel

*Nema veće želje od one
koju ranjenik osjeća za još jednom
ranom.*

Žorž Bataj, Le coupable

*Samo rana govori
sopstvenim jezikom.
Antonio Porkija, Glasovi*

PREDGOVOR^[1]

Eduardo Lalo je portorikanski pjesnik, pripovjedač, esejista, univerzitetski profesor i likovni umjetnik. Ovo izdanje njegovog posljednjeg romana, kojim se otvara kolekcija Karipski arhipelag, događaj je koji treba proslaviti, ne samo kao izdavački poduhvat u nedostatku književne produkcije Kariba u našim knjižarama – u ovom slučaju portorikanske književne tradicije, nepoznate van naših akademskih okvira – već i zbog kvaliteta štiva o kojem je riječ, a koje prati intelektualni razvoj autora.

Priče i eseji koje Lalo stvara počivaju na temi grada. Bilo da je riječ o Parizu, Njujorku, Madridu ili uvijek prisutnom San Huanu, posrijedi je prostor okružen prodornim pogledima stranaca, o čemu je ovaj autor do sada objavio nekoliko izuzetno zanimljivih djela. *Tiho ostrvo* (2002) obuhvata njegove prve tri knjige: esejističko svjedočanstvo *Burger King u ulici San Francisko* (1986), zbirku priča, pjesama i dramskih monologa, ovjenčanu nagradom Pen kluba *Knjiga tekstova* (1992) i *Gradovi i ostrva* (1995), priče koje sadrže i novelu *In Memoriam*. Godine 2004. objavljen je njegov drugi roman,

.....
[1] Predgovor izvornog izdavača

Beskorisnost, nastao između djela *Stopala San Huana* 2002. godine i knjige *Gdje* iz 2005, dva štiva koja mogu biti klasifikovana kao umjetničke knjige i koja otvaraju Lalovu novu seriju: to su brižljivo osmišljena izdanja izuzetne vizuelne ljepote, koje odlikuje žanrovska raznovrsnost: od uklapanja slike i teksta u fotografije, pripovjedaka i književno-fotografskih eseja, do refleksija o gradskom ambijentu i tekstova s dominantno urbanim sadržajem. Godine 2008. objavljuje *Nevidljive zemlje*, narativno i filozofsko izmještanje fabule u neke evropske gradove, u San Huan i u tekstove evocirane tokom tog procesa, koji predstavljaju kombinaciju hronike, putopisa i teorijskih razmišljanja; dvije godine ranije, 2006, u Španiji dobija Nagradu za esej Huan Hil-Albert grada Valensije.

Prateći liniju razmišljanja iz prethodnih tekstova, 2010. objavljuje djelo *Želja olovke*. Tematizuje kaznu, urbani duh, pisanje, kombinovane sa esejima i fotografijama crteža i spisa koje su načinili zatvorenici po zidovima ćelija u bivšem zatvorskom kompleksu u San Huanu, poznatom kao Bijeli medvjed. Na osnovu narativne dramatičnosti ostataka tih grafika, Lalo istražuje vezu između zatvora i pisanja kao vida slobode.

Istovremeno, njegova likovna djela, ostvarena na razne načine, različitim tehnikama (slikarstvo, vajarstvo, instalacije, fotografija, video), prikazana su na brojnim samostalnim i kolektivnim izložbama.

Kada je riječ o Lalovoj prozi, iako se zapleti odvijaju na dinamičnoj sceni grada, sadržaji odstupaju od stereotipa o Karibima. Dok se u *Beskorisnosti* naracija širila u introspektivnom očaju zbog otuđenosti koju su u jednom diplomcu izazivale selidbe između Pariza i San Huana, u romanu *Simona* Lalo se u potpunosti oslanja na svoje ubjeđenje o tome da je cjelokupna književnost istraživa-

nje ljudskog bića. To se manifestuje produbljivanjem osjećanja i prepuštanjem pripovjedača gradskom putovanju kroz San Huan, kroz postepeno uvlačenje čitaoca u opijajući svemir pun enigmi, kojima se suprotstavlja subjektivnost spisatelja, u prisnoj vezi sa putevima sumnji koje grad San Huan baca pred njega dok njime tumara. Život čovjeka u gradu i narativna subjektivnost njegove anonimnosti, dok se slike, misli, priče i riječi koje čuje, šire u obazrivoj nelagodi onoga ko njime prolazi, gleda ga, sluša, bilježi i preobražava u pisanje kako bi u njemu opstao.

Pripovjedač u romanu *Simona* uspijeva da ostvari sugestiju surovosti „života na suvom“, ali, kao što je već nagoviješteno na kraju djela *In memoriam*, i cjelovitosti svijeta, a samim tim i života. Kada se prave linije savremenog grada i dalje ne poklapaju sa lavirintom ljudskog života, ostvarena prisnost grada i života prožima fizičku strukturu grada i pisane riječi, i na toj osi počiva roman, uokvirujući *tintom pisane riječi* snažnu ljubavnu priču.

Pisanje Eduarda Lala teško je žanrovski odrediti na uobičajen način, posebno kada su u pitanju njegovi romani; on obično pomjera nestabilnu granicu između istorije, autobiografije i fikcije, preplićući raznovrsne narativne modele i tematske preokupacije; u slučaju *Simone*, pisac gradativno širi trostruko jezgro priče koja se, kao kineska kutija, polako otvara i raspliće.

Prvo jezgro obuhvata pripovjedačeve usamljene korake po ulicama i lokalima portorikanske prijestonice, njegove utiske o gradskoj stvarnosti, izdvojenoj i detaljno opisanoj u specifičnom vremenu i prostoru, u kratkim fragmentima. Dinamika fragmentarnosti odnosno „govor arhipelaga“, kako ga doživljava Blanšo, akumulara riječi i izraze, između naizgled nepovezanih fragmenata koji romanu daju živost urbane hronike. Lalo nudi očekivani pogled na ulična dešavanja i uobičajena

mjesta sastanaka, ali se udaljava od načina pisanja hronike svojim intenzivnim ličnim tonom, razočaranjem ljudskom glupošću i vrtoglavom vizualizacijom prizora ljudi i situacija. Riječ je o vrlo kratkim pripovijestima sa snažnim nabojem, u kojima svijet istupa i zaustavlja se u tromoj nepostojanosti, sažimajući u jednom trenutku treperenje složenih kulturnih svjetova. Na primjer, epizoda o razgovoru imigranta sa Kube i jednog Portorikanca o tome da li u gradu ima krava, oslikava malu scenu na periferiji u kojoj ironično odjekuje historijski duel poređenja, ne samo dva grada – Havane i San Huan – nego i nacionalnih i kulturnih aspekata unutar karipskog spektra; u kratkom, pobjedničkom odgovoru Kubanca, koji se hvali time što potiče iz grada u kojem nema krava, *gmiže*, kako piše pripovjedač, *jedna Havana, doživljena kao mit o napretku i modernom društvu koju je istorija prenebregla*.

Smisao fragmentarnosti tako počiva na kratkotrajnosti slike, riječi i prostora, kako gradske, tako i literarne. U toj scenografiji, pogled na likove koji su u centru pažnje obuhvata oštromnu ironiju prožetu humorom, ali istovremeno odiše prezirom suvog cinizma, na tragu marginalnih likova Roberta Arlta, ophrvanog još većim bolom u poimanju *nezgrapne aure* kojom se život u gradu sagledava kao opšte mjesto.

Drugo narativno jezgro širi se nasuprot karipskoj percepciji pripovjedača da se u tom gradu-pećini nikada ništa ne događa, kada se jednog dana uskogruda stvarnost tome usprotivi i započne uznemirujuću igru intelektualnog zavoda anonimnim posvetama koje se nižu jedna za drugom, u kojima su književni citati univerzalnog smisla prvo kartografski tragovi grada, a zatim odgovarajuće sintagme, poruke jasnog značenja koje stvaraju mreže zajedničkih interesovanja i očajnič-

kog oduševljenja, preplićući znanje, strast i patnju u potrazi za seksualnim, kulturnim i intelektualnim identitetom. U tom žagoru čežnje usred kojeg buja život, pripovijedanje i pripovjedač postepeno otkrivaju svijetle i tamne nijanse skrivenog svijeta kineskih imigranata u gradu kao kulturnom prostoru u kojem riječ nema pristup; *kineska nevidljivost u zemlji koja je neprimjetna na razglednicama i nedokučiva izvan njih.*

Štaviše, ispreplitano u fragmentarnoj kratkotrajnosti i borbi za identitet tijela, u subjektivnom izrazu pripovjedača postepeno se filtrira i treće tematsko jezgro kojim stupa na scenu vječito pitanje pisanja kao zanata, njegove neophodnosti, beskorisne a neizbježne, poput iskonskog obilježja opstanka i slobode, kakvu su mogli imati zatočenici Bijelog medvjeda, kao i pitanje pripovjedača intelektualca koji ponire u sopstveno biće da bi opstao, tamo gdje se živi kao na krnjoj margini svijeta, koji vodi dijalog sa skupocjenim mislima savremenog doba na zapadu dok pljuje antiintelektualizam u gorkoj kritici sopstvene profesije pisca, kritičara, naučnih radnika i birokratskih konvencija, rukovođenim institucionalnim i kanonskim književnim interesima, nacionalnim i inostranim.

Ali osim atraktivne pripovjedačke niti romana koji zadovoljava tenzije i očekivanja dobro osmišljenog štiva, odgonetajući lavirinte ličnosti i priča iz prošlosti i sadašnjosti, treba ukazati na formalno bogatstvo teksta; pritom ne mislim samo na prozu kao takvu, jer je ona značajan aspekt u većini Lalovih tekstova, već mislim i na nešto što je prevazilazi, što proizilazi iz teksta kao čitalačka atmosfera koja nas obuzima i koja zasigurno ima veze sa umjetničkom i intelektualnom ličnošću autora, odnosno procesom stvaranja teksta kao metaforične magme pisane riječi i slike, u dvostrukoj igri, odno-

sno, o pisanoj riječi kao nizu slova koja stvaraju urbanu sliku u slučaju pisca, i slici koja, u stvari, predstavlja skriveni pisani trag čija je namjena da bude otkriven, u šifrovanim crtežima Kineskinje Li. Moćni okvir slika koje na deridijanski način donose tekstu arhitektonsku spisateljsku gustinu u skladu sa gradom San Huanom kao središtem radnje, po čijim ulicama protagonista traga za dubljim smislom riječi i postupaka.

Elsa Noja

SIMONA

Pišem. Da li mi išta drugo preostaje u ovom svijetu u kojem će toliko toga za mene ostati nedostupno? Ali, uprkos tome, i dalje sam živ i nepobjediv, i nije mi važno što sam osuđen na margine, fioke, nepostojanje.

Razmišljam odavde, iz ništavila, iz pozicije u kojoj se *ništa ne događa*. To govorim sa euforijom čovjeka koji je izgubio nadu, ali još uvijek živi i traje. Pišem neumorno, na svakom mjestu, recimo u ovom sumornom gradu, svjestan da je to nerazumljivo mojim susjedima i da ove stranice, svakako, neće dospjeti do njih.

Pišem od kraja koji neće prestati da postoji, koji možda i nije ništa drugo nego kraj. Toliki muškarci i žene vjerovali su da je moguće promijeniti istoriju, a ona im je donijela jedino patnju; ili, možda bi bilo bolje reći da su morali da podnose kraj u kojem žive, svoju porodicu, svoju ženu, sebe same. Uspio sam da izdržim, a da me to ne slomi. Drugo, takoreći, nijesam ni umio da radim. Tome pomaže pisanje i čitanje, i tome sam posvetio skoro čitav život. Ponekad sam uspijevao da osjetim i nešto nalik zahvalnosti.

Još jedno nedjeljno jutro. Mirna ulica, vriska djece, povremeni vjetar što raznosi lišće po trotoaru. Ovo je

dan za predah bez odmora. Blagoslovene bile ptice što pjevaju, uobičajeno, beznadežno.

Skoro sve depresije počivaju na pijačarskim osjećanjima. Mogu ih tako nazvati, imam svoje razloge za to i veliko iskustvo. Emocije koje čovjek proživljava u depresiji kao da nastaju po nekom šablonu i mogu se prepoznati na svakom koraku. Njihova rasprostranjenost je masovna. Predstavljaju imitaciju nečega, baš kao i tolike druge stvari koje se kupuju i prodaju. Postoje jer pred nekim događajima čovjek usvaja određene načine postojanja i osjećanja. I to je, manje-više, sve.

Ali, postoje i depresije koje ne bude emocije i koje, zbog toga, čak i ne zaslužuju to ime. One su talog koji ostane kad prođe vrijeme i kada uvidimo koliko stvari smo propustili ili šta sve nećemo imati, znajući da na kraju nemamo čemu da se nadamo osim ovom nedjeljnom jutru.

Istini za volju, čak i ako zvuči grubo, osjećam olakšanje što tako razmišljam.

Sveska. Ova sveščica, ko zna koja po redu u mom životu, koju sam kupio u jednoj neuglednoj knjižari u isto tako neuglednom tržnom centru (otići u knjižaru i izaći sa gomilom praznih stranica je metafora; štaviše, to je jedan vid bola i dosade), od iznenađujuće kvalitetnog papira, možda je samo previše debela da bi bila podloga za ruku koja piše. Na ovim stranicama, stvaram kompas od prolaznosti, sa namjerom da načinim orijentir za najbolji mogući život, za susret sa narednim danom, narednom godinom, uz nešto malo zdravlja i zadovoljstva. Ranije, u sveskama koje su prethodile ovoj, koje leže po uglovima ili policama moga doma, pomišljao sam da se borim, protiv društva u kojem sam se obreo, protiv

grada, protiv nesnosnog niza škola u kojima sam zarađivao za život dok nijesam dobio posao na univerzitetu, na kom svake godine obnavljam ugovor (i mogu dobiti otkaz na kraju svakog semestra). (I postidio sam se zbog te borbe, kao da je u njoj postojalo nešto sramotno, prljavo i pogrešno.) Međutim, sada znam da su borba i pisanje jedno te isto, bez obzira na to da li čovjek ima protiv čega da se bori ili ne. Ne iščekujem ništa važno, ni primirja ni pobjede. Ovo je moje mjesto na svijetu, i to je sve.

Dijego mi je ispričao da je spoznao ljepotu tek kada je otišao da živi daleko. Pritom nije mislio na ljepotu pejzaža ili tijela. Morao je da sačeka mladalačko doba da bi izašao iz zemlje. Tada je shvatio u kakvom je beščašću živio. Pamtio je godine provedene u školskom dvorištu, okružen povicima svojih drugova iz razreda, pod podnevnim suncem, u suvoj, gustoj prašini koju je za sobom ostavljalo njihovo jurcanje. Opsesivno se prisjećao ćudljivog ponašanja učiteljica, rastuće napetosti prije časova i nastavnog programa zbog kojeg je godinama potcjenjivao to gradivo. I kasnije, kao da priči nije bilo kraja, zvono koje ih je spasavalo od časova, stampedo i guranje djece do česme, igre koja je postajala sve okrutnija, čekanje autobusa do besvijesti. Onda bi, sat kasnije, stigao kući prljav i iscrpljen, u gradu bez horizonta, bez ičega što bi jedan mladić mogao da radi, osim da luta bez određenog cilja i gađa kamenjem bandere, susjedske kuće, gušterčiče, djecu iz komšiluka. Dijego je govorio, a u njegovim riječima se prepoznavao bijes što je morao da čeka više od dvadeset godina da bi shvatio da ljepota postoji i da se može pronaći u jednom pokretu, jednom pogledu, skoku ili knjizi. Iako je imao sreće da je otkrije, a za to je ipak bio potreban dar, nikada nije uspio da se oslobodi

tog školskog dvorišta, učitelja, drugova iz razreda i igre. Bio je primoran da živi s njima u nedogled i otkrio je, u kasnijim godinama, da je zbog toga nesrećan. U tome mu je pomogao susret s ljepotom.

Za vrijeme sijeste ponovo sam usnio isti san. Nalazio sam se u nekom podrumu, iz kog se, poslije niza na prvi pogled nepovezanih scena, borim da izađem. Ovog puta morao sam da se popnem uz jednu strmu uzbrdicu, na čijem vrhu je izgleda bila neka metro stanica ili stari ulaz u putničke čekaonice aerodroma u San Huanu. Ali nijesam uspijevao da se popnem, to je iziskivalo prevelik napor, a moja stopala kao da su bila zalijepljena za tlo. Gledao sam unazad (kao što uvijek biva u snovima) pokušavajući da stupim u kontakt sa drugom osobom (skoro uvijek je to bila žena), koja je izmicala mom pogledu i pozivima.

Zanimljiva je ta podzemna klopka iz koje ne mogu da se izvučem. Činilo se kao da me sprečava da se razdvojim od grude, kao da su putovanja i veze sa drugim ljudskim bićima nemoguća. Podzemni ambijent - grob ili zamka - naglašen je da bi bio prepoznatljiv. Prostor je osvijetljen kao tržni centar. To je, dakle, pećina napravljena od paklenih materijala. Zar taj zatvoreni prostor, koji nijesam mogao da napustim, nije predstavljao moj doživljaj ovog grada?

Bio je dovoljan samo tren da shvatim, gledajući dnevnik na španskoj televiziji, šta je činilo taj dugi period mog života. Na kraju je išla vijest o koncertu nekog pjevača koji je obilježavao sedamnaest godina solističke karijere. Gledao sam tog nevjerovatno mršavog čovjeka trideset sekundi, dok se na ekranu nije ukazala odjavna špica. Nosio je sako (ali ne poput onog kakav bi nosio

neki direktor ili prodavac), i udaljivao je glavu od mikrofona da bi uzeo vazduh za sljedeću frazu. Godine su ga stigle istom silinom kao i poroci.

Da sam ostao u Madridu, upoznao bih ga. Ipak, dok sam ga slušao kako pjeva, bio sam ubijeđen da, čak i da sam ostao tamo, ne bih postao dio tog svijeta niti bih pripadao svojoj generaciji. Moji unutrašnji nemiri bili su prejaki. Ni na jednom mjestu - kao ni na jednom koncertu - ne bih uspio da se pronađem. Ta nesaživiljenost sa okruženjem, koja će se kasnije razviti i u San Huanu, već je oformila moju ličnost i pogled na svijet oko mene. Geografija i putovanja bila su neuporedivo manje stvarna od mog otuđenja.

Ne kupujem novine. U posljednje vrijeme sam u nekoliko navrata to ipak uradio i zabavilo me je obilje besmislica u njima. Juče sam iščupao srednju stranu iz lista *Primera Hora* i stavio sam je u zadnji džep pantalone. Danas sam je pronašao. U jednoj rubrici, gdje objavljuju stavove ljudi anketiranih na ulici, šestoro građana je odgovaralo na pitanje da li će rat protiv Iraka, koji je po svoj prilici bio na pragu, dugo trajati. Prvi, nemogućeg imena Hovit Plancdebal, izjavio je: „Ne vjerujem da će dugo trajati. Zbog postojećeg napretka u tehnologiji, neće biti potrebe za tim. Baciće jednu bombu i gotovo, neće trajati ni koliko onaj u Zalivu“. Jedna gospođa se slaže s tim: „Mislim da neće. Sa takvom tehnologijom, sigurno će se završiti brzo i počće sa pregovorima jer bi, u suprotnom, moglo da dođe do mnogo gorih posljedica“. Zanimljivo je to očekivanje pregovora poslije bombardovanja koji će, samim tim što se neće ni desiti (pretpostavljam da bi se tom prilikom pregovaralo o načinima predaje), najaviti još gore stvari. Jedan odgovara: „Biće kratak. Naša tehnologija (naša?) mnogo je naprednija i upra-

vo sjevernoameričko stanovništvo to ne bi dozvolilo (to? šta je *to*?) Počeli bi svuda da stavljaju žute oznake (zar nijesu *trake*?)“. Samo se jedno mišljenje razlikuje: „Potrajaće, mnogo duže nego što se procjenjuje. Daj Bože da ne prouzrokuje mnogo štete i da se što prije završi“. Ali najviše mi se dopao stav jedne novinarkе iz Karoline, mlade i atraktivne - sudeći po fotografiji, a glupače - sudeći prema svemu ostalom: „Biće kratak. Vremena su se promijenila (izgleda da je u prošlosti sve bilo gore nego danas). Sada smo malo preduzimljiviji i ljudi moraju da budu civilizovaniji i da brže rješavaju stvari“. Neobičan je takav pogled na rat, kao da je riječ o ljubavnom savjetu ili televizijskoj reklami.

- Na ovom stolu su novine.
- Da, već sam ih prelistao.
- Stigao nam je najnoviji roman Garsije Markesa.
- Ne zanima me.

Gledam naljepnicu na jednom automobilu. Na njoj piše: „Ja sam građanin neba“. Ironično, ta rečenica stoji iznad zastava Portorika i Sjedinjenih Američkih Država. Ispod njih se nalazi citat iz *Biblije*, ime nekog sveštenika i naziv neke crkve, ali slova su veoma mala i ne mogu da ih pročitam.

Ustajem, vidim i čujem grad. Mislim da sam ovdje protraćio život i da je već prekasno. Mislim da je sve moglo biti isto na bilo kom drugom mjestu, ali nije važno, slutim da bi mi tamo bilo bolje.

Napolju, kamion jednog političara čija je kampanja bila u toku, preko megafona obećava vatromet i mnoštvo „iznenađenja“ ispred zgrade njegove stranke u pet popodne.

Danas me sve previše boli a, ipak, gotovo da osjećam mir. Po svoj prilici sam navikao na bol. Više ne primjećujem njegovo neprestano ključanje.

Provodim nedjeljno poslijepodne u pregledanju studentskih radova. Jedan student je napisao: „Renesansa je počela kada su ljudi uvidjeli da više nijesu u srednjem vijeku“.

Dijego, koji već neko vrijeme redovno posjećuje aerodrom, ispričao mi je priču o tom čovjeku. Sada je u penziji. Kao dječak živio je u Njujorku, a kada se vratio u svoju zemlju izašao je iz nje svega nekoliko puta, nakrako, i već godinama nije putovao avionom. Sada svake sedmice provede barem jednu noć na Međunarodnom aerodromu. Prolazi velikim hodnicima kao i ostali putnici. Odlazi do kioska sa hranom, sjedi u baru blizu vrata za ukrcavanje i čita novine ili neki roman, kao putnici koji ubijaju vrijeme tokom dugih pauza između presijedanja. Kupuje suvenire, časopise i bezbrojne bestselere u prodavnicama otvorenim do kasno.

Ponekad, mučen nesanicom, dolazi na aerodrom u zoru, kada je ovaj praktično pust, dok pomoćni radnici glačaju podove specijalnim mašinama. Šeta se po oba terminala, po onom za dolaske i onom za odlaske, izvan zgrade, po asfaltu koji je tokom dana i dijela noći ispunjen buljukom svijeta, a kojim sada jedva da prođe poneki taksi ili kamion. Tamo osjeća noćni povjetarac, posmatra okrugle, crne mrlje na tlu (to su zapravo prastare žvake zalijepljene za cement), čita natpise na pošti ili carini, koji obavještavaju o radnom vremenu, neradnim danima i sumnjivim pravilima ponašanja. Zaustavlja se kada osjeti snažnu vibraciju izazvanu polijetanjem ili slijetanjem. Uživa u toj buci kao drugi u kafi ili desertu. Kasnije, dok mu pada pospana glava, između zijevanja

pozdravlja već poznate čistačice i zaposlene u aviokompaniji, čekajući da se otvore prodavnice. U kafeteriji doručkuje dva jajeta i, prije nego što pođe, kupuje novine, a ponekad i *Nacionalnu geografiju*. Vraća se kući, dok mase ljudi na avenijama hitaju u suprotnom smjeru, kako bi uhvatili jutarnje letove.

Bio sam ganut pričom o tom čovjeku, koji vječito živi na rubu putovanja, kao da mu to potire želju za odlaskom. Malo njih toliko putuje, tako sporo, tako blizu.

Zanimljiv je fenomen koji se sastoji u tome da moram da zabilježim neko sjećanje ili ideju, jer oni u protivnom gube svoju moć, kao da im presahnjuje suština, pa zauvijek ostaju beživotni. Mislim da mogu da razaznam život samo ako je opisan mastilom.

Mimoiilazim se sa četiri djevojke i iz daljine osjećam auru gluposti. Dok prolaze pokraj mene čujem kako jedna kaže drugoj: „Ade je poznata unutar svijeta homoseksualaca“. Ta rečenica nije baš ispravna, ne samo zbog pogrešne upotrebe predloga. Posljednju riječ izgovara nevješto, djelimično gutajući glas m, kao da je prevelik za njena usta.

Jedna studentkinja mi predaje poruku koja je potpisana samo imenom, bez prezimena. Zove se Sindidet. Oboje živimo u istom gradu. Međutim, to izmišljeno i besmisleno ime po svoj prilici će među nama stvoriti nepremostiv jaz.

Prisjećam se svih svojih čitanja ili pisanja pojma „Portoriko“. Ima ih na hiljade, možda i desetine hiljada, a, ipak, tu riječ jedva da je moguće pročitati ili napisati van ovih prostora; štaviše, praktično je nepoznata, ili

budi veoma slabe asocijacije, koje nemaju mnogo veze s tim šta ona za mene predstavlja. Razmišljam o tome dok čitam, pišem, slušam to ime države, koje van njenih granica (a možda i unutar njih) toliko malo znači. Kakav je to oblik tišine, ili, drugim riječima, kakav je to oblik bola?

Negdje u gradu (sjećam se da sam je vidio sa Dije-gom prije dosta godina) postoji poslastičarnica koja se zove „Hljeb naš nasušni“. Takva religiozna tautologija zvuči neuvjerljivo. Da li to bješe u četvrti Obrero, Vija Palmeras ili u nekoj ulici prema Aveniji Fernandes Hunkos? Ne znam, i to nepotpuno sjećanje takođe je dio San Huana.

Kasno sinoć otišao sam u kineski restoran blizu Avenije Barbosa da kupim večeru. Nikada prije toga nije sam bio u njemu i kada sam izašao iz auta osjetio sam nemir. Atmosfera je bila napeta: nekoliko narkomana koji prose, sumnjivi adolescenti koji motre na svakoga ko dolazi, muškarci koji piju pivo i larmaju pod uličnom svjetiljkom na uglu.

Kada su mi uručivali porudžbinu, ušao je neki čovjek koji se pozdravio sa onim koji je stajao iza mene u redu. Potom mu se obratio čuvar koji je stajao na vratima, i čiji posao je ovdje, izgleda, bio neophodan:

- Ostavio si upaljen motor.

- Pa da, ako ga ugasim, moraću da ga guram.

Dok sam izlazio, noseći u kesi porciju prženog pirinča, ugledao sam je. Stara Jamaha, u veoma lošem stanju, sa motorom koji je tandrkao. Nije bila vrijedna čak ni krađe.

Ponovo sam pročitao *Stranca*, poslije mnogo godina, i usredsredio sam se na Kamijevo sunce. Merso, glavni

junak, čovjek je koji zbog Sunca istinski pati, neko ko je čak spreman i da ubije zbog njega. To nije turističko sunce, u njemu nema raja. To je, jednostavno, sunce kojem se svakodnevno odolijeva, sedmicu po sedmicu, mjesec po mjesec, godinu po godinu. Ono se reflektuje na siromaštvo, bezvoljnost, komšijsku viku.

Podstaknut radoznalošću, potražio sam jedini tekst koji imam o njegovom stvaralaštvu. Otvorio sam ga nasumice i počeo da čitam jedan pasus: „Zbog zdravlja je bio primoran da napusti alžirsko podneblje. Kami je dobio dozvolu da se, sa suprugom, vrati u metropolu“. Da li je on bio još jedna žrtva Sunca? Da nije Sunce nekakva bolest koja od pamtivijeka izaziva osjećaj nelagodnosti?

Kroki za moj portret u jednom tržnom centru: muškarac, sam, sjedi za stolom na prepunoj terasi restorana brze hrane, sa kafom i sveskom. Kraj mojih nogu ranac sa knjigama, još jedna sveska i dva nalivpera. Već sam satima ovdje, a ništa nijesam kupio, čak ni knjigu. Čudan, veoma čudan prizor usred svega što me okružuje, ali za mene ne postoji nijedna slika na svijetu koja me više očarava i uznemiruje.

„Čak i u naše vrijeme, devet desetina ljudskog roda nalazi se na marginama istorije, na marginama sistema opšte interpretacije i registracije, koji je nastao u modernim vremenima i koji će nestati. Istorija je svojevrstan luksuz koji su sebi dozvolila zapadna društva. Riječ je o 'njihovoj' istoriji. To što se čini da će ona nestati za nas predstavlja nesreću, ali nam dozvoljava da prostor prepustimo sudbini, koja je uvijek bila baština drugih kultura. Ostalim kulturama nikada nije falila sudbina, dok je mi, u našim zapadnim društvima, nikada nijesmo imali.“ Žan Bodrijar, *Le Paroxyste Indifférent*.

Sanjao sam Tomasa i njegovu suprugu. Trebalo je juče da ga vidim, ali nijesam otišao na posao. Volim da razgovaram s njim, mada nam to ponekad pada veoma teško, uprkos svim stvarima koje su nam zajedničke i koje nas zanimaju, uključujući i knjige. U snu mi se više puta vraćao njegov lik, razgovarali smo kratko i nerazgovjetno, i u nekoliko navrata osjećali potrebu da se razidemo, da bismo se ponovo sreli i zapodjenuli razgovor, kao da sve vrijeme težimo nekakvom mimohodu.

Vidio sam da me posmatra i bilo mi je potrebno nekoliko sekundi da ga prepoznam. Zamalo da prekasno reagujem. Prije dvije ili tri godine, možda malo više, kratko sam s njim sarađivao. Mlad čovjek, ćutljiv, naizgled tup. Kasnije sam saznao da je bio na korak od smrti. Dok sam hodao prema njemu, nijesam mogao da se sjetim njegovog imena, ali sam pamtio stanje u kojem je bio i o tome smo razgovarali. Njegova situacija se poboljšala, ali dok je pričao o tome, djelovao je strašno umorno. Pružio sam mu sasvim banalnu podršku, kakvu može da pruži jedan neznanac. Dok smo se opraštali, primijetio sam da brije podlaktice, kao što to čine bodi-bilderi, i istovremeno me je iznenadila mlitavost stiska prilikom rukovanja. Učinilo mi se kao da sumnja u moje prisustvo.

Saznajem ime prodavačice u radnji sa slikarskim materijalom: Arls Pejdziz. *Arles* kao grad koji je Van Gog učinio poznatim, odnosno marka čuvenih i skupih papira za akvarel. *Pages* kao stranice na engleskom ili francuskom. Zove se kao jedan od proizvoda koje prodaje. Nije bila svjesna toga. Nije je zanimalo da sazna.

Iz kafića knjižare *Granice* na Trgu Eskorijal de Karolina vidim sokola. Vješto nadlijeće stambenu zonu

nadomak tržnog centra, iza kog se pomalja šumoviti proplanak. Pamtim priče koje sam jednom prilikom ispričao djeci svojih prijatelja, u kojima su glavni junaci bile ptice; sjećam se njihove čežnje za izgubljenim staništem, nostalgije koja je bila na ivici patetike.

Pokraj mene, neki Kinezi prelistava neko od izdanja iz serije popularnih romana pod nazivom *Predator*. Ispred njega je njegova ćerka, ne starija od tri godine, kojoj daje da proba kafu. Prethodno su govorili na kineskom, ali pošto je prinijela usne šolji, djevojčica uzvikuje: „Fuj!“ kao prava Portorikanka. Mora da ima na hiljade Kineza u ovoj zemlji (dovoljno bi bilo samo sabrati one koji rade u restoranima), ali su nevidljivi. Pitao sam se ponekad kakav je njihov život, kako su dospjeli ova- mo i odlučili da ostanu, kako se snalaze.

Da li nas neko primjećuje, da li mi koji živimo na ovom ostrvu postojimo za nekoga, u ovom tihom popodnevu, pokušavajući da se izolujemo od buke, vrućine, prašine? Do koga dopiru priče o našim životima? Postoji li negdje nešto što nije kliše, što izmiče našem nepreciznom i banalnom objašnjenju, što ne predstavlja kompromis prema našem svijetu?

Neki čovjek gura kolica sa sladoledom od kokosa i ananasa po trotoaru duž Ulice Ponce de Leon, blizu univerziteta. Nosi vrlo jeftine, pohabane tenisice odvezanih pertli, istovjetne sa onima koje se mogu naći u prodavnici cipela na pijačnom trgu Rio Pjedras. Hoda veoma sporo, bezvoljno reklamira svoje proizvode, kao da ga u to popodnevno doba ništa ne zanima.

„Osjećaj krivice kod ljudi koji pišu je poznata stvar, i djelimično objašnjava opsesiju da se pero uposli ‘u ko-

EDUARDO LALO
SIMONA

Izdavač / ARTO
Podgorica, Bokeška 8

Edicija / ANIMACIJA

Za izdavača / SAVA RAKOČEVIĆ

Glavni urednik / OGNJEN SAVIĆ

Prevod / BOJANA KOVAČEVIĆ PETROVIĆ

Saradnik na prevodu / STEFANA ŽIVOJINOVIĆ

Ijekavska redaktura / SONJA ŽIVALJEVIĆ

Dizajn i prelom / ADELA ZEJNILOVIĆ

Štampa / STUDIO BRANKO, PODGORICA

Tiraž / 300

Mjesto i godina izdanja / PODGORICA, 2016.

PRVO IZDANJE

© Ediciones Corregidor, 2011.

© ARTO, 2015.

Objavlјivanje knjige sufinansiralo je
Ministarstvo kulture Crne Gore

Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-9940- 9707-2- 7
COBISS.CG-ID 30756880